



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

I N D H O L D S F O R T E G N E L S E

Historisk Forening for Tikøb og Omegn,.....s.	1
30-års jubilæum	
Jul i gamle dage i Tinkerup, Tikøb Sogn	2
Forårsprogram	4
Generalforsamling	5
Jul i gamle dage .. (fortsat)	6
Lokalhistorien. En Sag om Lejermål	7

- HISTORISK FORENING FOR TIKØB OG OMEGN -

Den 23'jan.1988 har foreningen bestået i 30 år. Stifteren var lærer, kommuneantikvar Arne Meyling ved Espergærde skole. Født 2/4 1903 i København, døde 2/4 1983, hans uddannelse blev lærergerningen, dimitteret fra Haderslev seminarium i 1925. Han blev lærer i naturhistorie ved Espergærde skole i 1936, men det var lokalhistorien i Tikøb kommune, der havde hans store interesse. På forsøgsbasis oprettede Arne Meyling et lille pædagogisk skolemuseum i et kælderrum på skolen med det formål at sprede oplysning om egnens historie. På Arne Meylings initiativ blev der bl.a. rejst en mindesten for Johannes Ewald i 1943 på det sted, hvor Søbæk vandmølle engang lå og hvor digteren en periode i 1770'erne boede. (hjørnet af Stokholmsvej og Ewaldsvej). Arne Meylings lille private mineraliesamling og en del egnshistoriske effekter udgjorde starten på hans pædagogiske museum, som han brugte i undervisningen. Tikøb kommune overtog hans historiske samling i april 1944, den skulle herefter bruges ved alle kommunens skoler. Det gav Arne Meyling ideen til de såkaldte "Vandrekasser", der med historisk indhold blev sendt fra skole til skole. Arne Meyling delagtiggjorde alle interesserede i sin lokalviden ved bl.a., at udsende nogle små publikationer "Egnen", "Klokken" og "Saga", sidstnævnte udkom endda på engelsk til skoler og museer i udlandet. Til støtte for museet stiftede Arne Meyling i jan.1958 Historisk Forening for Tikøb og Omegn med det formål at udbrede kendskabet til egnens fortid. I 1964 udkom bogen "Skole og Museum", her redegør Arne Meyling for sit museumsarbejde og pædagogiske virke. Forsøgsarbejdet med et skolemuseum vakte stor interesse. Historiske og pædagogiske ledere besøgte skolen i Espergærde med det resultat, at museet i 1965 blev statsanerkendt med benævnelsen "Sognemuseum med pædagogisk hovedformål". I 1968 udnævnte sognerådet Arne Meyling til kommuneantikvar for hans store indsats og arbejde med ind-

samling af egnshistorisk materiale. Det ene kælderrum efter det andet på Espergårde skole blev taget i brug til museum med fyldte skuffer og skabe.

Efter Tikøb- og Helsingør kommunes sammenlægning i 1970, købte kommunen Flynderupgård i Espergårde og indrettede hovedbygningen til egnsmuseum for den gamle Tikøb kommune. Arne Meyling stifteren, skaber af det hele blev pensioneret i 1973, men fortsatte som leder af museet indtil 1978, hvor man flyttede hele samlingen til Flynderupgårds store lyse lokaler. De mange historiske ting fik her den plads de behøver, for at skabe nærkontakt mellem fortid og nutid. Dette var Arne Meylings pædagogiske hovedformål hans mottoer var "Det gælder om at vække til eftertanke" og "Egn og Verden".

Christian Sørensen, Espergårde.

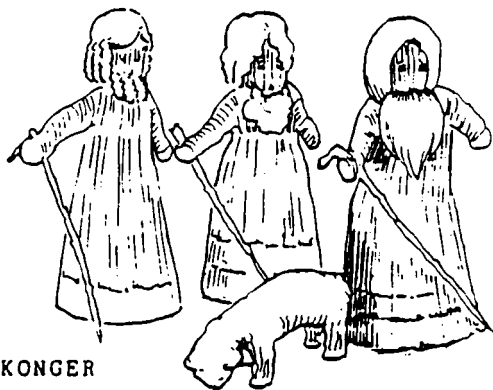
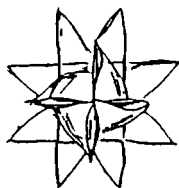
JUL I GAMLE DAGE I TINKERUP, TIKJØB SOGN

Min barndoms jul var en stor højtidsdag, der begyndte med at der blev lagt rent linned, lagner og vår på alle sengene. Så blev der gjort rent alle steder, bagt æbleskiver, fejlet gårdsplads og båret brændsel ind.

Om eftermiddagen pyntedes der juletræ, og klokken seks spiste vi juleaftens nadver, som det dengang kaldtes. Det var altid ribbensteg med svedsker og æbler. Der skulle være en sigtekage (brød) på bordet den aften, og også dessert. Og så tændtes træet og salmesangen lød højt, og dernæst andre sange og lege. Til slut var der kaffebord til små og store.

Juledag bragte tilrejsende gæster, og det frokostbord den dag var noget af det bedste jeg ved, kogt saltet ål og ellers alt kold mad fra slagtingen. Karl og pige havde fri; de fik hver et stort sigtebrød - en skik som ikke bruges mere.





NYTÅR OG HELLIGTREKONGER

Nytårsaften spistes der fisk, ofte klipfisk med sennep. Nogle steder blev der spist safransovs med rosiner og fløde. Det skal være en ældgammel dypelse lige fra klostertiden i Esrum, som vist ikke bruges mere.

Fra Helligtrekonger husker jeg en gang, der kom tre mænd med lange hvide skjorter over deres tøj, og en høj hat pyntet med guldpapir. De havde høje stave og sang en vise om Maria og Barnet, og bad om lidt til rejsen. Det blev vist siden forbudt.

Dagen derefter sagde min far altid ved frokosten: "I dag er det Skt. Knud Lavardsdag, han var især elsket og æret her i omegnen". Og vi fik så historien om snigmordet i Haraldsted Skov. "Ja, og nu bærer Skt. Knud julen ud". - Rokken kom i gang igen, og hverdagen var inde.

Af Laura Nielsens beretning fra 1954, der findes i Flynderupgård Museets samlinger.

FOLKETRO OG TRADITION

Af overtro knyttet til Helligtrekonger berettes om, at der denne aften skulle brænde tre lys på bordet. Det ville afværge hekseri. Arbejdsredskaber som rokke og væve gemtes bort på loftet, for at de underjordiske ikke skulle tage dem i brug i julehelgen, for det ville gøre dem uanvendelige i det nye år.

Fremmede, som kom på besøg i julen, fik ikke lov til at at forlade huset uden at de var blevet beværtet med det bedste huset formåede og uden at blive ønsket glædelig jul. Alle disse skikke blev betragtet som nødvendige for, at held og lykke kunne følge tilværelsen og bedriften i det kommende år. Disse skikke kan spores helt tilbage til de gamle nordboere, som hilste hinanden på følgende vis: "Til års og fridur", hvilket betyder god åring (høst) og fred.

(fortsættes s. 6)

M Ø D E K A L E N D E R F O R Å R 1 9 8 8 .

Onsdag den 27. januar kl. 19.30:
HISTORISK FORENING FOR TIKØB OG OMEGNS 30-ÅRS JUBIL-
LÆUMSMØDE.

TØM HJERNEKISTEN.

Hvordan var det at leve i Tikøb kommune før den blev opland og forstad?

En række lokale eksperter, mennesker som er gamle nok til at have levet i Tikøb kommune, inden den blev for- vandlet til vor dejlige aktive soveby, har lovet at komme og fortælle gode historier fra deres liv her mellem sund og skov. Tilhørere - både tilflyttere og indfødte - er velkomne til at bidrage med spørgsmål, kommentarer og andre gode historier.

Sognepræst Jørgen Fabricius, Tikøb, vil venligt men bestemt lede slagets gang.

Det hele vil blive optaget på bånd, så der skulle bli- ve mulighed for at genhøre historierne, men kom alli- gevel i god tid, dørene bliver lukket, når biblioteks- salen er fyldt.

Mandag den 7. marts kl. 19.30:

MINE GÅRDMÆND I 1788

Lokalhistoriker, fhv. restauratør Kaj Strandberg for- tæller om sine studier omkring de kongelige fæstere i Nordsjælland i tiden omkring stavnsbåndsløsningen.

Lørdag den 7. maj kl. 14.00

BESØG PÅ FLYNDERUPGÅRD MUSEET OG VANDRING I
EGEBÆKSVANG.

Efter en rundgang på museet med stop ved ud- valgte ting, tager Chr. Sørensen os med på en tur til Egebæksvangs skjulte og - næsten .. glemte herligheder.

Husk passende fodtøj til en tur i forårssko- ven.

SPAREKASSEN

sds

Onsdag den 20. april kl. 19.30:

GENERALFORSAMLING

Dagsorden:

1. Valg af dirigent
2. Formandens beretning
3. Aflæggelse af årsregnskab
4. Valg til bestyrelsen
På valg er: Birgitte Jørkov, Vagn Mathiassen,
Inge Schjellerup
Valg af suppleant, på valg er: Jette van Deurs
Ekstraordinært valg af ny kasserer
5. Valg af revisor og revisorsuppleant
6. Fastsættelse af kontingent
7. Ændring af foreningens navn
8. Indkomne forslag fra medlemmerne
9. Eventuelt

ad 7 : punktet behandles kun, hvis medlemmerne inden generalforsamlingen har indsendt forslag til dette punkt.

NB! NB! NB! Forslag fra medlemmerne skal være bestyrelsen i hænde senest 15. MARTS for at kunne komme til afstemning på generalforsamlingen.

CHRISTIAN DEN 4. og CHRISTIAN-FIRTAL.

Universitetslektor og forfatter Benito Scocozza holder efter generalforsamlingen et foredrag om, hvordan han ser Christian d. 4 som konge og menneske, så vi vel rustede kan kaste os ud i det nystartede C-4-år.

ALLE AFTENMØDER AFHOLDES PÅ BIBLIOTEKET I ESPERGÆRDE

TÆRSBØL
ISENKRAM

Espergærde Centret - Tlf. 02 23 32 08

Hortense Panum fra Hornbæk beretter om latinskoledrengene fra Helsingør, der i 1870-erne drog rundt og sang følgende helligtrekongersvise iklædte hvide skjorter med røde tørklæder om livet og papirhatte. De stillede sig op foran husdørene på rad og række, og når de havde afsunget deres vise og fået deres skærv, drog de videre på deres helligtrekongersfærd.

1. God aften, god aften både mand og kvinde,
husbonden og alt hans husgesinde.
2. Vi ønsker eder alle lyksaligt Nytår,
for alle ulykker Gud eder bevar.
3. Vi ville for eder en vise fremkvæde,
som kommer al verden til trøst og glæde.
4. I Bethlehems Stad, da Kristus blev født,
de hellig tre konger var lystig og glad.
5. De gik ind i huset med glæde og lyst,
for de havde fundet et barn til trøst.
6. De nejed og bukked med stor attrå,
for de havde fundet et barn, der lå.
7. Herodes han spurgte, som han vel og turde:
"Men hvorfor er dog den ene så sort?"

Den sorte træder frem og svarer:

8. Så sort er jeg og velbekendt,
en herre og konge af Morians Land.

Han træder tilbage, og de synger nu alle:

9. Vi ofrer til ham det rødeste guld,
for vi skulle være vor frelser så huld.
10. Vi ofrer til ham det rødeste skær,
for vi skulle have vor frelser så kær.
11. Sig dem til ære og os til gavn,
så syngte vi Amen i Jesu navn.

J.M.
Ritte Vogtmans av.
Dec. 1987.



Flynderupgård 1 november 1987

Kirsten Hofstætter

Kirsten Hofstætter

lokalhistorien...

EN SAG OM LEJERMÅL

Den 13. oktober 1775 kundgøres i Tikiøb Sogns kirkebog, at Birte Børges Datter af Rørtang haver for hendes begangne Lejermaal i steden for Aabenbare Skriftemaal udstaat 8 Dage Fængsel i Esseroms Arrest paa Vand og Brød.

For lejermaal, hvorved man forstod uægteskabelig, legemlig omgang, som havde haft besvangrelse til følge, var der fastsat dobbelt straf. Synderinden skulle stå frem i kirken og skrifte i hele menighedens påhør, og hun skulle også betale lejermaalsbøde, som tilfaldt det offentlige, repræsenteret enten ved den lokale proprietær eller præstegården, som bestyrede enkekasserne.

I 1767 var der netop blevet pillet ved lejermaalstraffen. I stedet for det vanærende skriftemål, kunne fruentimmeret nu "nøjes med" at blive indsat 8 dage på vand og brød. Men myndighederne var meget uvillige til at give slip på indtægterne fra lejermaalsbøderne, som fungerede som et kærkomment tilskud til den også dengang slunkne statskasse.

I 1771 afskaffede Struensee dem med den begrundelse, at "ved Bøderne og Straffen ere Forældrene ofte hindrede fra dem paaliggende Pligter til Børnenes Opdragelse". Men hans forordning skabte vild panik, især blandt præstestanden, og forargelsen ville ingen ende tage, da dronning Caroline Mathilde en måned senere fødte et barn, som ikke Christian VII, men derimod Struensee var fader til.

I begyndelsen af 1772 blev Struensee arresteret og henrettet, og der blev givet ordre til, at lejermaalsbøderne igen skulle idømmes og inddrives. Bøderne blev endeligt afskaffet i 1812, fordi det nu var blevet for iøjnefaldende, at straffen gav flere problemer, end den løste.

Først så sent som i 1888 fik den enlige mor mulighed for at få bidrag forskudsvis udbetalt af det offentlige, der derefter forsøgte at inddrive beløbet hos faderen til barnet.

Flynderupgård i oktober 1987

Kirsten Hofstätter
Kirsten Hofstätter



Dronning Caroline Mathilde fødte i 1771 et barn, som Struensee var fader til - netop som han havde afskaffet lejemålsbøderne. På dette samtidige satiriske billede ses dronningen til hest i mandsklæder, og en amme med det nyfødte barn på armen. Struensee, der senere blev arresteret og henrettet for majestætsforbrydelse, sidder bag tremmerne.



**Raavigs
Boghandel ApS**

Vester Torv
Espergærde Center
3060 Espergærde
Telf. 02 23 19 46